

Андрій Тригуб,
адвокат Адвокатського
об'єднання «Скляренко,
Сидоренко та Партнери»,
кандидат юридичних наук

ЯК АДВОКАТУ СТАТИ «ЕКСТРАСЕНСОМ», АБО НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТАТУСУ ВОЛОДІЛЬЦЯ РЕЧЕЙ ТА ДОКУМЕНТІВ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

Серед процесуальних дій в ході досудового розслідування, у результаті яких обмежуються права особи, помітне місце займає тимчасовий доступ до речей та документів, що здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду.

На практиці в ході розгляду слідчим суддею цих питань з ініціативи сторони обвинувачення у володільця речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю (якщо його було викликано в судове засідання), часто виникають проблеми з реалізацією навіть загальних засад кримінального провадження. Гострота зазначених вище проблем зумовлена також тим, що КПК України висуває до їх вирішення додаткові вимоги, направлені на посилену охорону цієї категорії інформації.

Однак, КПК України не врегулював, 1) чи може володільць таких речей і документів ознайомитися з клопотанням сторони обвинувачення, 2) чи повинен суд повністю оголошувати його зміст після початку розгляду по суті, 3) чи повинен слідчий суддя проголошувати текст ухвали в судовому засіданні після її постановлення, а також 4) чи має право володільць речей і документів на отримання копії такої ухвали.

У практиці автора були випадки розгляду слідчими суддями Печерського районного суду м. Києва клопотань слідчих Генеральної прокуратури України про тимчасовий доступ і вилучення документів, які перебували у володінні комерційного банку та становили банківську таємницю. Судові засідання проходили із залученням банку, і автор надавав правову допомогу фінансовій установі в цих процесах.

Слід зауважити, що Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-III покладає на банки прямиий обов'язок забезпечити збереження банківської таємниці. Крім того, вилучення оригіналів деяких документів щодо того чи іншого клієнта (як-от – оригіналів кредитного договору та касових документів про фактичну видачу кредиту) може зачіпати інтереси самого банку як суб'єкта господарювання.

Банк завчасно звертався до слідчого судді з клопотанням про надання можливості ознайомитися з матеріалами справи з метою належної підготовки власної позиції з піднятого питання. Проте до моменту проведення судового засідання клопотання банку не були розглянуті, а в подальшому слідчий суддя листом повідомила банк, що КПК України не наділяє володільця речей і документів правом на ознайомлення з матеріалами справи (клопотанням).

Переходячи до вирішення питання по суті, на початку судового засідання слідчий суддя зазначала, яке клопотання розглядається, не оголошуючи при цьому його змісту, та обмежувалась наведенням даних про слідчого і номера кримінального провадження. Після цього суддя відразу пропонувала автору як представнику банку висловити свою позицію з даного питання. На доводи про неможливість висловлення згоди або заперечень проти заявленого

клопотання без з'ясування його змісту (обґрунтування) слідчий суддя не зважала. Більше того, повідомивши про задоволення клопотання слідчий суддя відмовилася проголошувати хоча б вступну та резолютивну частини ухвали, пославшись на відсутність такого обов'язку згідно з КПК України.

В інших декількох справах автору вдалося значною мірою спрямувати хід судового засідання в правове русло, завчасно подавши до канцелярії суду письмові клопотання про застосування технічних засобів фіксування, які в силу імперативних приписів ч. 1 ст. 107 КПК України підлягали обов'язковому задоволенню. Проте усіх проблем таке фіксування все одно не вирішило.

Як бачимо, інколи адвокат повинен бути «екстра-сенсом» та висловлювати свою аргументовану позицію щодо клопотання, зміст (обґрунтування) якого йому не відомі.

Для вирішення описаної проблеми у КПК України слід передбачити детальні процесуальні правила розгляду клопотань про тимчасовий доступ до інформації з обмеженим доступом, за якими суд має повністю оголошувати їх зміст у судовому засіданні, після постановлення ухвали проголошувати її текст та надавати копію володільцю речей і документів. Також в законі доцільно прямо визначити коло процесуальних прав володільця речей і документів, які становлять охоронювану законом таємницю, до яких віднести право ознайомлюватися зі змістом клопотання сторони обвинувачення, а також передбачити право на отримання копії ухвали слідчого судді відразу після її постановлення.

На нашу думку, до запровадження таких законодавчих змін судді мали б виходити з норм ч. 6 ст. 9 КПК України, якою передбачено застосування загальних засад кримінального провадження, якщо положення Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження. Своєю чергою, ч. 1 ст. 7 КПК України до загальних засад кримінального провадження віднесено рівність перед законом і судом, а також змагальність сторін та свободу в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості.